

RECENZJE I OMÓWIENIA

Jerzy Szczepański, *Książę Ksawery Drucki-Lubecki (1778–1846)*, DiG, Warszawa 2008, ss. 278

Autor recenzowanej monografii należy do znanych badaczy dziejów społeczno-gospodarczych ziem polskich w XIX w. Jego dotychczasowe publikacje skupiały się na zagadnieniach społecznych i gospodarczych Staropolskiego Okręgu Przemysłowego. Wiele miejsca poświęcił także problemom modernizacji górnictwa i hutnictwa, w tym roli zagranicznych specjalistów (Niemców i Anglików) w rozbudowie tej gałęzi przemysłu.

Niewątpliwie jednak monografia pt. *Książę Ksawery Drucki-Lubecki (1778–1846)* należy do najważniejszych w jego dorobku. Podjęcie przez J. Szczepańskiego kilkuletnich badań nad życiem i działalnością Druckiego-Lubeckiego, w sytuacji istnienia bogatej już literatury na ten temat (prace S. Smolki, M. Ajzena, J. Jedlickiego, J. Zdzitowieckiego i innych), świadczy o dużej odwadze autora. Należy dodać, iż J. Szczepański oparł swoje rozważania na solidnych podstawach źródłowych. Autor poza Archiwum Szczecińskim Druckich-Lubeckich, znajdującym się w Bibliotece Muzeum Czartoryskich w Krakowie, korzystał także z następujących archiwów: AGAD w Warszawie, Archiwum Państwowe w Krakowie, Biblioteka Polska w Paryżu, Litewskie Państwowe Archiwum Historyczne w Wilnie, Państwowe Archiwum Historyczne Białorusi w Grodnie, Rosyjskie Państwowe Archiwum Historyczne w Sankt Petersburgu oraz Rosyjska Biblioteka Narodowa w Sankt Petersburgu. Ponadto wykorzystał źródła drukowane w postaci pamiętników, wspomnień, diariuszy sejmowych oraz druków urzędowych. J. Szczepański bardzo obszernie oparł się na rosyjskich opracowaniach historycznych. Efektem tych solidnych badań jest niezwykle ciekawa książka, której autor zdecydowanie oszczędził od znanych w dotychczasowej literaturze historycznej i publicystycznej stereotypów tzw. „białej” i „czarnej” legendy Druckiego-Lubeckiego. Całość monografii składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, bibliografii oraz indeksów osobowego i geograficznego. Książka opatrzona została także kilkunastoma ilustracjami. We wstępie autor obszernie omówił funkcjonujące w dotychczasowej literaturze historycznej „czarną” i „białą” legendę księcia K. Druckiego-Lu-

beckiego, następnie stan badań, gdzie wiele miejsca poświęcił pracom S. Smolki, wskazując jednocześnie na istotne luki w dotychczasowych badaniach nad postacią Lubeckiego. Dokonał także prezentacji źródeł, które zebrał przygotowując omawianą monografię. Ponadto przedstawił także konstrukcję swojej pracy.

W pierwszym rozdziale zatytułowanym *Życie* autor bardzo obszernie omówił pochodzenie rodu Druckich-Lubeckich, rodzinę samego Ksawerego, jego młodość, rozwój ekonomiczny dóbr Lubeckich, zainteresowania Ksawerego nowoczesnymi urządzeniami i maszynami, wreszcie życie prywatne bohatera monografii. W drugim rozdziale została z kolei omówiona kariera polityczna Lubeckiego, w okresie od tzw. kwestii litewskiej (1810–1912) do końca lat dwudziestych XIX w. Autor wiele miejsca poświęcił rozwojowi kariery Ksawerego od marszałka szlachty powiatu grodzieńskiego w 1809 r., poprzez członka Rady Najwyższej Tymczasowej Księstwa Warszawskiego i Komisji Likwidacyjnej do spraw uregulowania wzajemnych pretensji dawnego Księstwa Warszawskiego w stosunku do Prus i Austrii, aż do funkcji prezesa Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu od 1821 r. Kolejny, trzeci rozdział został poświęcony działalności gospodarczej Lubeckiego, w którym poza znanymi kwestiami polityki finansowej, handlowej i przemysłowej autor przedstawił własny, ciekawy punkt widzenia na temat poglądów ekonomicznych ministra skarbu. Wskazał na celność, w ówczesnej sytuacji ekonomiczno-społecznej Królestwa Polskiego, poglądów Lubeckiego, iż to władze państwowe winny być promotorem procesu industrializacji poprzez bezpośrednie finansowanie przemysłu oraz jego ochronę za pomocą odpowiedniej polityki celnej.

Kolejne dwa rozdziały stanowią istotny wkład J. Szczepańskiego do dotychczasowej wiedzy na temat działalności K. Druckiego-Lubeckiego w pierwszych dniach po wybuchu powstania listopadowego, jego misji w Petersburgu, członkostwa w rosyjskiej Radzie Państwa i wreszcie jego misji w Paryżu w latach 1834–1837. Omawiana monografia jest ciekawą, rzetelną i udaną próbą nowego spojrzenia na wybitną postać, jaką niewątpliwie był ks. Ksawery Drucki-Lubecki. Autor przede wszystkim zwraca uwagę na pragmatyzm w poglądach Lubeckiego na relacje polsko-rosyjskie. Jednocześnie wskazuje, iż powstanie listopadowe oznaczało kres jego koncepcji opartych na równoprawnych stosunkach z Rosją, a zarazem przegrana (mimo wielkich, nieuzasadnionych nadziei Lubeckiego) misja w Petersburgu oznaczała nie tylko koniec kariery samego Druckiego, ale także koniec autonomii Królestwa Polskiego.

Wiesław Puś